

5 pav. Grublėtosios keramikos puodo pakraštėlio fragmentas. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 5. A rim fragment of a rusticated pottery vessel.

degėsiai, perdegusio granito trupiniai. Archeologinių radinių jose nerasta.

Pastatų liekanų nerasta, pasitaikė tik degto molio tinko gabalai su medienos įspaudais. Sluoksnyje rastas atskiras šukių lizdas, kuriame buvo grublėtosios keramikos puodo pakraštėlių ir viršutinės puodo dalies sienelių 46 šukės (4 pav.), bet nerasta apatinės dalies ir dugno šukių. Pakraštėlis puoštas 9–10 mm skersmens duobutėmis (5 pav.). Puodo angos skersmuo 27 cm, išorė stambiai grublėta, aprūkusi, vidus glaistytas. Molio masėje stambiai grūsto granito priemaiša. Puodas degtas žemoje temperatūroje, trapus. Kultūriniame sluoksnyje rasta laukinių ir naminių gyvūnų kaulų – stumbro, briedžio, elnio, stirnos, lokio, šerno, bebro, galvijo ir atrajotojo, avies ar ožkos, kiaulės ir arklio. Kaulai skaldyti ir kapoti. Kaulinės medžiagos tyrimus atliko dr. L. Daugnora. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis ir archeologiniai radiniai datuojami I tūkst. II puse.

The Foot Settlement of Lentainiai Hillfort

In 2022, the lower settlement at the foot of Lentainiai hillfort (central Lithuania, Kaunas district) located in the land plot at 9 Užupio St. was excavated, comprising 5 trenches measuring 40.5 m^2 in total (Fig. 1). Six storage pits cut into sterile soil were excavated but yielded no finds. The 30–55-cm-thick dark grey archaeological layer contained charred material, including burnt stone, animal bone fragments, a spindle (Fig. 2), a pair of 6th-century copper-alloy tweezers (Fig. 3), rusticated and smooth pottery sherds, and sherds from the top of a rusticated pottery vessel (Figs. 4–5). The archaeological layer was dated to the 2nd half of the 1st millennium.

Petras Dobeikis

Mosėdžio piliakalnio tyrimai

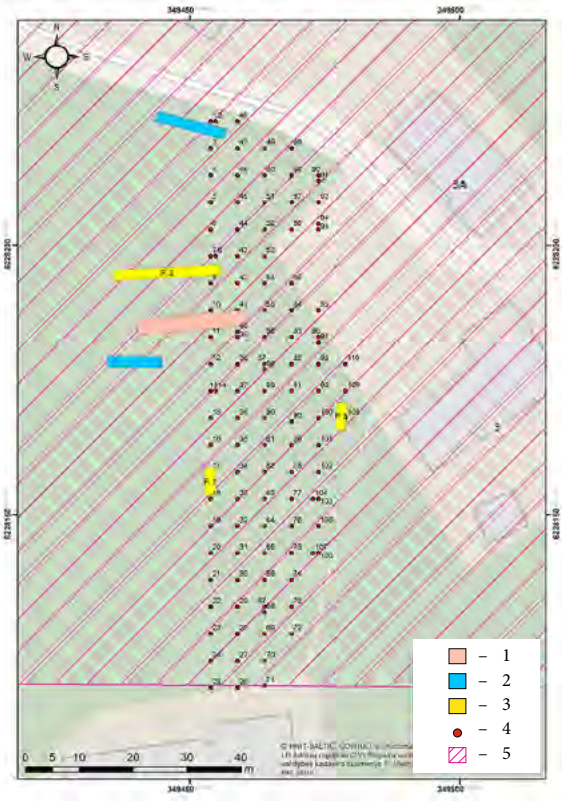
Mosėdžio miestelyje esančiame Mosėdžio piliakalnyje (Skuodo r., Mosėdžio sen., Salantų g. 1) planuojama atlikti tvarkybos darbus. Prieš juos buvo vykdomi žvalgomieji tyrimai (1 pav.). Tyrimų tikslas – rasti išlikusį piliakalnio kultūrinį sluoksnį, nustatyti jo

1 pav. Mosėdžio piliakalnio situacijos planas (kvr.kpd.lt).

Fig. 1. Area plan of Mosėdis hillfort.

chronologiją, susiformavimo aplinkybes, užfiksuoti piliakalnio pylimo, griovio ir kitų galimų struktūrų liekanas. 2022 m. tyrimų metu rankiniu kalamuoju grąžtu žvalgyta 110 gręžinių (patikrinta 1985 m^2 dydžio teritorija, kalant gręžinius kas 5 m) ir ištirtos 3 perkasos, kurių bendras plotas 60 m^2 (2 pav.).

2 pav. Mosėdžio piliakalnio tyrimų situacijos planas: 1 – 1985 m. I. Jablonskio tyrimai; 2 – 2009 m. M. Kvedaravičiaus tyrimai; 3 – 2022 m. tirtos perkasos; 4 – 2022 m. gręžinių vietos; 5 – Mosėdžio piliakalnio teritorija. J. Dobeikienės brėž.

Fig. 2. Excavation area plan of Mosėdis hillfort: 1 – area excavated by J. Jablonskis in 1985; 2– area excavated by M. Kvedaravičius in 2009; 3 – trenches excavated in 2022; 4 – borehole locations in 2022; 5 – the boundary of Mosėdis hillfort.

Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje Bartuvos kairiajame krante (LPA, t. II, p. 374–375.). Aikštelė netaisyklingo ovalo formos, pailga Š–P kryptimi, 100x60 m dydžio. Jos P ir V pakraščiuose buvo supiltas apie 150 m ilgio lanko formos pylimas, kurio išorėje iškastas griovys (iš jo išliko 50 m ilgio, 24 m pločio viršuje, 4 m pločio dugne, 6 m gylio ŠR dalis). Šlaitai statūs, 10–11 m aukščio. Piliakalnis labai suardytas XVI–XVII a. jame įsikūrus dvarui, R šlaitas nuplautas. Dabar piliakalnis yra miestelyje: aikštelės V dalyje užveistas sodas, P, R ir Š stovi 4 didesni pastatai, PR aikštelės dalis išlyginta, performuota ir išasfaltuota. Į P nuo piliakalnio, 0,2 ha plote, yra papėdės gyvenvietė, kurioje rastos dvejos trinamosios girnos. Piliakalnyje lokalizuojama Mosėdžio pilis (*Maysedis*), minima 1253 m. balandžio 4 d. Kuldygoje Kuršo vyskupo Henriko ir Vokiečių ordino atstovų sudarytame Pietų Kuršo dalybų akte. Vėliau, po Žemaitijos krikšto, Mosėdis tapo Žemaičių vyskupo valda, ant piliakalnio XVI a. viduryje įkurtas dvaras, smarkiai nukentėjęs per 1655–1660 m. švedų karą. Po jo dvaras suremontuotas ir naudotas iki pat 1842 m., kol carinės valdžios nacionalizuotas. Lietuvos žemės reformos metu dvaras išparceliuotas.

Piliakalnis iki tol tyrinėtas du kartus. 1985 m I. Jablonskis ištyrė vieną 20x3 dydžio perkasą padarydamas pylimo ir griovio pjūvį. Išskirti 3 piliakalnio įtvirtinimų įrengimo etapai, aptiktas iš akmenų sukrautas pylimas. Pirmieji įtvirtinimai datuoti pirmaisiais amžiais po Kr. Aptikta su geležies apdirbimu sietino šlako, XIII a. keramikos, bet didžiąją dalį radinių sudarė XVI–XVII a. dvarvietės radiniai (*ATL 1984 ir 1985 metais*, 1986, p. 27–28). 2009 m. M. Kvedaravičius ištyrė dvi perkasas bendro 46 m^2 ploto ir nustatė, jog piliakalnio griovys buvęs 6–6,5 m pločio ir 1,8–2 m gylio. Radinių aptikta tik buvusio griovio vietoje, kuris

užpiltas gruntu su XVI–XVIII a. radiniais (*ATL 2009 metais*, 2010, p. 52–53).

2022 m. pirmame tyrimų etape neasfaltuota aikštelės dalis ir teritorija į P nuo jos buvo patikrinta gręžiniais. Kultūrinis sluoksnis fiksuotas tik 3 vietose: tirtos zonos PV dalyje (gręžinys 17), Š dalyje (gręžiniai 49–50) ir PR dalyje (gręžiniai 99, 108–110).

Gręžinio 17 vietoje ištyrus perkasą 1 nustatyta, kad fiksuotas XX a. kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII a. radiniais. Š dalyje tolimesni tyrimai nevykdyti, nes gręžiniu atsimušta į raudonų plytų mūrą – tikriausiai dvaro laikotarpio statinio liekanas. PR dalyje fiksuoto sluoksnio vietoje ištyrus perkasą 3 nustatyta, kad čia susiformavęs dvaro laikotarpio sluoksnis su XVI a. pabaigos–XVII a. vidurio radiniais.

Daugiausia informacijos suteikė perkasos 2 tyrimai. Archeologinių tyrimų metu fiksuotas iki 2,1 m storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI a. II puse–XX a. Šių tyrimų metu piliakalnio pylimas ir griovys neaptikti, nors tirta tarp 2009 m. tyrinėtų perkasų, kur griovys fiksuotas. Perkasoje piliakalnio šlaite virš įžemio mažame plote aptiktas angliukų sluoksnelis, iš jo paimti du mėginiai datavimui. Atlikus laboratorinius tyrimus pirmasis mėginys datuotas 994–1157 m. (985±27 BP) (FTMC–LG96–3), antrasis taip pat – 994–1157 m. (984±28 BP) (FTMC–LG96–6). Virš šio sluoksnio iškart buvo XVI a. II pusės sluoksnis.

2009 m. piliakalnio pylimo vietoje atidengti akmenys sieti su nuardytu piliakalnio pylimu, bet 2022 m. piliakalnio papėdėje atidengtas netašytų akmenų grindinys (3 pav.) traktuojamas kaip grindinio liekanos. Grindinys, datuojamas XVII a. I puse, siekė apie 3,5 m pločio. Jis laikomas įvažiavimo į dvarą vieta. Piliakalnyje visų 3 tyrimų metu neaptikta radinių iš piliakalnio gyvavimo laikų. 1985 m. I. Jablonskis vieną keramikos šukę (puodo apatinė dalis,

3 pav. Perkasoje 2 atidengto akmenų grindinio vaizdas iš V. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 3. Stone pavement unearthed in Trench 2, viewed from the W.

0 5 cm

4 pav. Koklis su Žemaičių vyskupo Kazimiero Paco herbu, atkurtas pagal 2009 ir 2022 m. tyrimų radinius. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 4. Restoration of a stove tile bearing the coat of arms of Samogitian Bishop Kazimieras Pacas, based on findings from 2009 and 2022.

žiesta, neglazūruota, su smėlio priemaišomis) datavo XIII a., bet tikslai datuoti tokią keramiką neįmanoma.

Kur kas daugiau duomenų tyrimų metu surinkta apie dvaro gyvavimo laikotarpį. Iš

istorinių duomenų žinome, kad Mosėdžiui tapus Žemaičių vyskupo valda XVI a. vidurio piliakalnio aikštelėje įkurtas dvaras. Šio laikotarpio kultūrinis sluoksnis irgi neaptiktas. Ankstyviausi sluoksniai datuoti XVII a. pradžia ir sietini su vykdomais dvaro pertvarkymo darbais – piliakalnio šlaitai performuoti supilant gruntą, V papėdėje išgrįstas netašytų akmenų grindinys, orientuotas Š–P kryptimi, perstatomos krosnys. Pagal sluoksnyje rastus XVI a. II pusės radinius galima pasakyti, kad pirmieji dvaro pastatai ar pastatas buvę su paprastų neglazūruotų ir nepuoštų dubeninių koklių krosnimis. Vėlesnėse krosnyse naudoti ir plokštiniai žaliai glazūruoti kokliai, jų aptikta XVII a. sluoksniuose. Antrą kartą dvaras pertvarkytas XVII a. II pusėje. Tai sietina su dviem įvykiais: 1655–1660 m. dvaras nuniokotas karų su švedais metu, o 1668 m. Žemaičių vyskupu tapo Kazimieras Pacas. Šis dvare pastatė naujas krosnis su kokliais, puoštais jo herbu. Pagal 2009 ir 2022 m. surinktus koklių fragmentus atkurtas beveik išsamus tokio koklio vaizdas (4 pav.). Vėlyvesnių XVIII–XIX a. būdingų koklių nerasta, buitinės keramikos šukių rasta nedaug. Tai rodo, kad dvare veikla vyko neintensyviai arba šiukšlės utilizuotos kitoje vietoje.

Išsikelti tikslai dėl netinkamai pasirinktos tyrimų metodikos ir iki įžemio neiškastų nesuardytų vietų 2022 m. tyrimų metu nebuvo pasiekti.

The Excavation of Mosėdis Hillfort

The investigation of Mosėdis hillfort (north-western Lithuania, Skuodas district) in 2022 comprised 110 boreholes at the flat top of the mound and 3 trenches to the S, covering a total area of 60 m^2 (Figs. 1–2). No archaeological deposits, structures or finds ascribed to the hillfort's occupation period were found. A thin layer of charcoal found above the sterile soil was dated using ^{14}C to 994–1157. Although an archaeological layer (up to 2.1 m thick) was recorded during the excavation, it was dated to the second half of the 16th to the 20th century and associated with the manor house that once stood there. According to the findings (Fig. 3–4), the first buildings containing tiled wood-burning stoves must have been erected in the second half of the 16th century. Furthermore, an unhewn stone pavement dated to the first half of the 17th century was uncovered (Fig. 3) at the foot of the hillfort, which is likely to have been the entrance to the manor.

Arūnas Kalėjus,
Tautvydas Bajarūnas

Bareišiūnų neįtvirtinta gyvenvietė

2022 m. Bareišiūnų kaime (Švenčionių r., Magūnų sen.) prieš tiesiant požeminį elektros kabelį ir statant elektros spintą saugomos Bareišiūnų neįtvirtintos gyvenvietės teritorijos V dalyje ir į R nuo jos ribos buvo atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai. Detaliųjų tyrimų metu ištirta 14x1 m dydžio perkasa, o žvalgymai vykdyti 3x1 m dydžio prieduobės vietoje. Iš viso tyrimų metu ištirta 14,5 m^2 ir žvalgyta 3 m^2 teritorija (1 pav.).

1999 m. G. Zabiela aptiko šią gyvenvietę ir ištyrė 1 m^2 šurfą. Paviršiuje buvo 20 cm storio gelsvo smėlio kultūrinis sluoksnis, kurį persijojus surinkta nemažai ankstyvosios brūkšniuotosios keramikos, rastas geležies šlako gabalėlis. Iškart po šiuo sluoksniu, 20 cm gylyje, pasiektas įžemis – toks pat gelsvas smėlis, tik be radinių. Neįtvirtinta gyvenvietė datuojama II–I tūkst. pr. Kr. ir skiriama ankstyvajai brūkšniuotosios keramikos kultūrai. Aptiktas geležies